

научно-практической конференции. Москва, РУДН, 8–9 февраля 2017 г. / под общ. ред. А. В. Должиковой, В. В. Барабаша; ред. кол. Г. Н. Трофимова, С. С. Микова, С. А. Дерябина. – Москва : РУДН, 2017. С. 104–111.

2. Шамрай А. В. Мессенджеры как вспомогательное средство обучения русскому языку студентов подготовительного факультет / А. В. Шамрай // Довузовский этап обучения в России и мире: язык, адаптация, социум, специальность: сборник статей I Международного конгресса преподавателей и руководителей подготовительных факультетов : в 2 ч. – Москва : РУДН, 2017. С. 369–372.

3. Шипелевич Л. Личность преподавателя РКИ в эпоху интернет-обучения / Л. Шипелевич // Русский язык в Интернете: личность, общество, коммуникация, культура : сборник статей I Международной научно-практической конференции. Москва, РУДН, 8–9 февраля 2017 г. / под общ. ред. А. В. Должиковой, В. В. Барабаша; ред. кол. Г. Н. Трофимова, С. С. Микова, С. А. Дерябина. – Москва: РУДН, 2017. С. 49–54.

УДК 811.161.3'38

Канфесійны функцыянальны стыль сучаснай беларускай мовы: канструктыўны прынцып і стылевыя асаблівасці

Савіцкая І. У., канд. філал. навук, дацэнт
Беларускі нацыянальны тэхнічны ўніверсітэт
Мінск, Рэспубліка Беларусь

Анотацыя:

У артыкуле вызначаны канструктыўны прынцып канфесійнага функцыянальнага стылю сучаснай беларускай мовы, прааналізаваны яго асноўныя стылевыя асаблівасці і спецыфіка функцыянавання.

Рэлігійная свядомасць і рэлігійная дзейнасць з'яўляюцца галоўнымі экстралінгвістычнымі падставамі для выдзялення канфесійнага стылю ў сістэме функцыянальных стыляў сучаснай беларускай мовы. Рэлігія як сфера грамадскай свядомасці займае асобае месца сярод іншых сфер, паколькі фарміруе светапогляд суб'екта. Яна

вызначае не толькі асаблівасці рэлігійнай дзейнасці, але і асаблівасці функцыянавання асобы і грамадства ў іншых сферах чалавечай дзейнасці.

Асноўнай рысай рэлігійнай свядомасці з'яўляецца імкненне суб'екта наблізіцца да Бога. У хрысціянстве такое імкненне трактуецца як выратаванне, пад якім падразумеваецца максімальна магчымае для кожнага суб'екта набліжэнне да Бога пасля заканчэння зямнога жыцця.

Менавіта рэлігійная свядомасць і рэлігійная дзейнасць вызначаюць канструктыўны прынцып канфесійнага стылю – асобую зместава-сэнсавую і ўласна маўленчую арганізацыю тэкстаў, прызначэнне якой – садзейнае яднанню чалавечай душы з Богам. Гэты прынцып рэалізуецца комплексам спецыфічных асаблівасцей канфесійнага стылю:

– архаічна-ўзвышаная танальнасць маўлення, якая адпавядае высокай мэце рэлігійнай дзейнасці і службыць праявай традыцыі зносін з Богам;

– сімвалізацыя фактаў і падзей нябачнага свету, а таксама магчымых варыянтаў маральна-рэлігійнага выбару чалавека;

– арыентаваная на рэлігійныя каштоўнасці ацэнчанасць маўлення;

– мадальнасць несумненнасці, правільнасці паведамлення.

Архаічна-ўзвышаная танальнасць маўлення вызначаецца ўзвышанасцю рэлігійных думак, пачуццяў, каштоўнасных устаноў, якія вызначаюць выкарыстанне адпаведных моўных сродкаў. Гэта не толькі рознаўзроўневыя моўныя адзінкі, але і так званыя камунікатыўныя фрагменты, гатовыя да ўжывання, тыпу *ачысіціць ад грахоў, дзеля нашага выратавання, сыходзіць з нябесаў, цуд тварэння Божага, стаў ахвярай за нас, слова Божэ, Царства Нябеснае, спавядаючыся ў грахах, плод пакаяння, не спакушай Госпада Бога, прысяга перад Госпадам, падножжа нагам ягоным, апанаванья дэманамі, даруюцца грахі* і інш.

Такога роду моўныя адзінкі змяшчаюць у сабе шматвяковы вопыт рэлігійных зносін, яны быццам населены галасамі папярэдніх пакаленняў вернікаў. Таму стылістычная афарбоўка моўных адзінак, якія традыцыйна ўжываюцца ў богаслужэнні, выконвае асобую функцыю – падтрымліваць у кожным верніку адчуванне сваёй неаддзялімасці ад духоўнай агульнасці людзей розных пакаленняў, звязаных верай.

Сімвалізацыя фактаў і падзей нябачнага свету заснавана на тым, што абсалютныя па сваім значэнні духоўныя факты прадстаўлены пры дапамозе сімвалаў, якія дапамагаюць спасцігнуць змест рэлігійных ісцін. Адсюль царкоўна-рэлігійнае маўленне з'яўляецца сімвалічным. Важнейшымі сродкамі выражэння гэтай стылевай асаблівасці канфесійнага стылю з'яўляюцца, галоўным чынам, метафары, параўнанні і алегорыі: *Вы – соль зямлі. Калі ж соль страціць сілу, дык чым асоліш яе? Яна ўжо ні на што не прыдатная, хіба што выкінуць яе прэч на патаптаньне людзям. Вы – сьвятло сьвету: ня можа схавання горад, які стаіць на версе гары. І запаліўшы сьвечку, ня ставяць яе пад пасудзінаю, а на сьвечніку, і сьвеціць усім, хто ў доме. Так няхай сьвеціць сьвятло ваша перад людзьмі, каб яны бачылі вашыя добрыя ўчынкi і ўслаўлялі Айца вашага, Які есьць у нябесах* (Евангелле паводле Мацвея. Пераклад В. Сёмухі).

Як вядома, у евангельскіх прытчах, якія з'яўляюцца алегарычнымі тэкстамі, у сімвалічнай форме побач з падзеямі нябачнага свету прадстаўлены і рэлігійна-маральныя пазіцыі людзей. Прыкладам можа служыць прытча пра сейбіта і яе тлумачэнне ў перакладзе В. Сёмухі:

Вось, выйшаў сейбіт сеяць.

І калі сеяў ен, адно ўпала пры дарозе, і наляцелі птушкі і падзяўблі тое;

іншае ўпала на мясьціны камяністыя, дзе няшмат было зямлі, і неўзабаве ўзышло, таму што зямля была ня глыбокая.

А калі ўзышло сонца, завяла і, як ня мела карэньня, засохла;

іншае ўпала ў церне, і вырасла церне і заглушыла яго;

іншае ўпала на добрую зямлю і ўрадзіла плод: адно ў сто разоў, а другое ў шэсьцьдзясят, а тое ў трыццаць.

Хто мае вушы, каб чуць, няхай чуе!

Але ж вы пачуйце прытчу пра сейбіта:

да кожнага, хто слухае слова пра Царства і не разумее, прыходзіць ліхадзей і крадзе пасеянае ў сэрцы ягоным: вось каго азначае пасеянае пры дарозе.

А пасеянае на камяністых мясьцінах азначае таго, хто чуе слова і адразу з радасцю прымае яго;

але ня мае караня ў сабе і нясталы: калі настане ўціск альбо ганеньне за слова, адразу спакушаецца.

А пасеянае ў церне азначае таго, хто чуе слова, але клопат веку гэтага і панада багацьця заглушае слова, і яно стаецца бясплодным.

А пасеянае на добрай зямлі азначае таго, хто чуе слова і разумее, які і плод прыносіць і дае адзін сто, другі шэсьцьдзясят, а той трыццаць.

Сімвалізацыя праяўляе спецыфіку канфесійнага стылю не проста як фармальны спосаб непрамога выражэння сэнсу выказвання, але як неабходная структурная асаблівасць рэлігійнай дзейнасці, якая складаецца ў знакава-сімвалічным выражэнні Боскіх ісцін для іх засваення людзьмі. У сваю чаргу метафары, алегорыі і параўнанні, якія выкарыстоўваюцца ў сімвалічнай функцыі, ствараюць спецыфіку канфесійнага стылю іх сэнсавай суаднесенасцю да духоўнага свету, іх уключанасцю ў дзейнасць, накіраваную на збліжэнне душы чалавека з Богам.

Наступная асаблівасць канфесійнага стылю – **арыентаваная на рэлігійныя каштоўнасці ацэнчнасць маўлення** – вызначаецца самай матывацыяй рэлігійнай дзейнасці: пераўтварыць грэшны зямны парадак жыцця, усе жыццёвыя адносіны на ўзор нябесных – святых, дасканалых. Пры гэтым вернік павінен імкнуцца ачысціць сваю душу ад граху і развіць у ёй дабрачыннасці, якія з’яўляюцца адлюстраваннем Боскай дасканаласці. Адсюль, з аднаго боку, прасякнутая пачуццём раскаяння негатыўная самаацэнка верніка пры споведзях, а таксама негатыўная ацэнка варожых Богу сіл; з другога – пазітыўная ацэнчнасць маўлення, што праслаўляе Бога і святых:

Ратуі, Госпадзе; бо няма пабожнага, бо няма верных сярод сыноў чалавечых.

Кожны хлусіць блізкаму свайму; вусны лісьлівыя ад няшчырага сэрца гавораць.

Зьнішчыць Гасподзь усе вусны лісьлівыя, язык велягурысты, тых, што кажуць: «языком нашым адужаем; вусны нашыя з намі; хто нам гаспадар?»

Дзеля пакутаў убогіх і стогнаў гаротнікаў сеньня паўстану, кажга Гасподзь, і дам бясьпеку таму, каго хочучь злавіць.

Словы Гасподнія – словы чыстыя, срэбра, ачышчанае ад зямлі ў горане, сем разоў ператопленае.

Ты, Госпадзе, захаваш іх, аслоніш навекі ад гэтага роду (Псалтыр. Пераклад В. Сёмухі).

Прыродай веры вызначаецца таксама **мадальнасць несумненнасці, правільнасці наведання**. Як ужо адзначалася, вера вызначае ўпэўненасць чалавека ў існаванні Бога і ісціннасці Яго адкрыцця. Згодна з царкоўнай дактрынай памыляцца можа свецкі

аратар, паколькі ен сыходзіць з асабістых перакананняў, а ў тэкстах канфесійнага стылю ўвасоблена Боскае вучэнне, якое з’яўляецца абсалютна ісцінным, правільным. Характэрнай адзнакай гэтай пераканальнасці выступае заключнае ў пропаведзі або малітве слова *амінь (амін)* – «ісцінна, правільна». *Той, Хто сьведчыць гэта, кажа: вось, прыйду неўзабаве! Амін. Так, прыйдзі, Госпадзе Ісусе! Мілата Госпада нашага Ісуса Хрыста з усімі вамі. Амін.*

Найбольш яскравымі моўнымі сродкамі выражэння ўпэўненасці ў ісціннасці паведамлення з’яўляюцца дзеясловы *ведаць, помніць, верыць* і інш.; пабочныя словы са значэннем упэўненасці; назоўнікі *ісціна, праўда* і вытворныя ад іх *ісцінны, ісцінна, ваісціну* і інш.

Для верніка пераканаўчую сілу маюць і спасылкі на вышэйшы аўтарытэт Свяшчэннага пісання, на сведчанне святых айцоў царквы. Гэтым абумоўлена шырокае ўжыванне канструкцый чужой мовы (простай і ўскоснай):

І сказаў Бог: хай будзе сьвятло. І сталася сьвятло.

І ўбачыў Бог сьвятло, што яно добра, і аддзяліў Бог сьвятло ад цемры.

І назваў Бог сьвятло днём, а цемру ноччу. І быў вечар, і была раніца: дзень адзін.

І сказаў Бог: хай будзе цьвердзь пасярод вады, і хай аддзяляе яна ваду ад вады.

І стварыў Бог цьвердзь, і аддзяліў ваду, якая пад цьвердзю, ад вады, якая над цьвердзю. І сталася так.

І назваў Бог цьвердзь небам. І быў вечар, і была раніца: дзень другі.

І сказаў Бог: хай зьбярэцца вада, якая пад небам, у адно месца, і хай явіцца суша. І сталася так.

І назваў Бог сушу зямлю, а збор вады назваў морамі. І ўбачыў Бог, што гэта добра (Быццё. Пераклад В. Сёмухі).

Такім чынам, тэксты разглядаемай сферы зносін, увасабляючы веру і рэалізуючы яе прызначэнне, характарызуюцца стылістыкамаўленчай сістэмнасцю, якая адпавядае спецыфіцы рэлігійнага маўлення; у іх праяўляецца цэлы комплекс спецыфічных стылевых рыс. Адсюль у наяўнасці асобы спосаб функцыянавання сучаснай беларускай літаратурнай мовы, які фарміруе адзін з яе функцыянальных стыляў – канфесійны.